

Αντιλήψεις Εκπαιδευομένων σε Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας για τον Πληροφορικό Γραμματισμό. Η Διάσταση του Φύλου.

Β. Σουβατζόγλου

Εκπαιδευτικός Πληροφορικής, Διευθυντής ΣΔΕ Τρίπολης, basou@sch.gr

Περίληψη

Ο Πληροφορικός Γραμματισμός είναι ένας από τους γραμματισμούς στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ). Με διαπιστωμένη την έμφυλη ανισότητα, εις βάρος των γυναικών, στο χώρο των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και την ανάγκη για αποτελεσματική διδασκαλία που λαμβάνει υπόψη της όλες τις διαφορές των εκπαιδευομένων, διενεργήθηκε έρευνα με σκοπό να αποτυπώσει τις αντιλήψεις των εκπαιδευομένων του ΣΔΕ ως προς τον Πληροφορικό Γραμματισμό, εντοπίζοντας έμφυλες διαφοροποιήσεις τους. Με εργαλείο την ημιδομημένη συνέντευξη, συνελέγησαν δεδομένα, των οποίων η κωδικοποίηση, διαμόρφωσε τα εξής θεματικά πεδία : Αντιλήψεις των εκπαιδευομένων σε σχέση με τον Πληροφορικό Γραμματισμό, Πληροφορικός γραμματισμός και επαγγελματική σταδιοδρομία και Πληροφορικός γραμματισμός και μαθησιακές δραστηριότητες. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι αν και καταγράφονται έμφυλες διαφοροποιήσεις, αυτές δεν είναι έντονες. Ως στοιχεία που βοήθησαν στην άμβλυνση των ανισοτήτων, αξιολογούνται η ιδιαιτερότητα των διδακτικών μεθόδων του προγράμματος του ΣΔΕ και η στήριξη από το οικογενειακό περιβάλλον.

Λέξεις κλειδιά: ΣΔΕ, Πληροφορικός γραμματισμός, έμφυλες ανισότητες.

1. Εισαγωγή

Τα Σχολεία Δεύτερης ευκαιρίας ιδρύθηκαν προκειμένου να καλυφθεί ένα μέρος των αναγκών για δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση στα πλαίσια των παγκόσμιων οικονομικών, κοινωνικών και επιστημονικών-τεχνολογικών αλλαγών. Προσφέρουν μάθηση σε επίπεδο βασικής εκπαίδευσης με εργαλείο τους Γραμματισμούς. Ένας από αυτούς είναι και ο Πληροφορικός που έχει στόχο να δώσει τις απαραίτητες δεξιότητες συμμετοχής και πρόσβασης στην Κοινωνία της Πληροφορίας και ο οποίος διαρθρώνεται σε τρεις άξονες: α) τεχνικές γνώσεις και δεξιότητες, απαραίτητες για την αποτελεσματική χρήση των ΤΠΕ, β) επίλυση προβλημάτων με ΤΠΕ και γ) κοινωνικές διαστάσεις και συνέπειες των ΤΠΕ σήμερα. Στόχος είναι οι εκπαιδευόμενοι/νες να αποκτήσουν θετική στάση για τις ΤΠΕ μαζί με μια σύγχρονη 'πληροφορική κουλτούρα' (Δαγδιλέλης, 2003).

2. Έμφυλες ανισότητες και Τ.Π.Ε

2.1 Σχέση φύλου και ΤΠΕ

Ο Drucker (2001 in Maier & Nair-Reichert, 2007) αποκαλεί τις Τ.Π.Ε 'Μεγάλο εξισωτή' (great equalizer), αλλά αυτό δεν φαίνεται, να επαληθεύεται καθώς καταγράφονται έμφυλες ανισότητες στην πρόσβαση σ' αυτές. Οι τεχνολογίες εμφανίζονται ουδέτερες ως προς το φύλο (gender-blind) όμως υφίστανται διαδικασίες εντός του πλαισίου τους που δημιουργούν ανισότητες υπονομεύοντας την πρόσβαση των γυναικών στις δυνατότητες και ευκαιρίες της αναδυόμενης κοινωνίας της γνώσης και των πληροφοριών (ESCAP, 2007). Στην πραγματικότητα αποτελούν πρώτιστα μια αντρική περιοχή (Murray, 1993) με διαπιστωμένο το προβάδισμα των ανδρών στην πρόσβαση, στην εξοικείωση, στη χρήση και στις επιδόσεις σε σχέση με τις γυναίκες (Montagnier & van Welsum, 2006). Η ανισότητα αυτή καταγράφεται και σε επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ενδεικτικά η Shashaani (1997) σε έρευνά της διαπιστώνει υψηλότερο άγχος σε συνδυασμό με χαμηλότερη εμπιστοσύνη και ενδιαφέρον για τους υπολογιστές στις νεαρές γυναίκες σε σύγκριση με τους νεαρούς άνδρες. Επιπλέον οι μεγαλύτερης ηλικίας γυναίκες υποεκπροσωπούνται στο Διαδίκτυο (Karavidas, Lim & Katsikas, 2005).

2.2 Πληροφορικός Γραμματισμός και προοπτική εργασίας

Η πρόσβαση στις ΤΠΕ και η γνώση τους αποτελεί βασική προϋπόθεση για την εξασφάλιση μιας θέσης εργασίας. Οι γυναίκες αναγνωρίζουν αυτή τη σημαντικότητα του πληροφορικού εγγραμματισμού και κατατάσσουν τις ΤΠΕ στους παράγοντες που τις ενδυναμώνουν οικονομικά και κοινωνικά (Kvasny, 2003). Είναι όμως γεγονός ότι στο χώρο των νέων τεχνολογιών υποαντιπροσωπεύονται (ADA Project, 2001) αν και η πλειοψηφία των μόνιμα τηλεπασχόμενων είναι γυναίκες (Huws, 2000). Ο χώρος της πληροφορικής φαίνεται να κυριαρχείται από στερεότυπα που δημιουργούν ανισότητες και αποκλεισμούς (Joshi, Schmidt & Kuhn, 2006). Στο επίπεδο σπουδών διαπιστώνεται ότι οι νέες γυναίκες εκδηλώνουν όλο και λιγότερο ενδιαφέρον για εκπαίδευση στους υπολογιστές σε πιο υψηλό επίπεδο, με την ευθύνη να βαραίνει το σχολείο (Verbick, 2002).

2.3 Φύλο και τρόπος εργασίας στον Πληροφορικό Γραμματισμό

Τα συμπεράσματα και δεδομένα από έρευνες γύρω από τις προτιμήσεις, αλλά και τις ικανότητες αγοριών ή κοριτσιών (ανδρών ή γυναικών) σε σχέση με τους Η/Υ ποικίλουν. Οι Bråten και Stromso (2004) διαπιστώνουν ότι κατά τη διάρκεια μαθησιακών δραστηριοτήτων βασισμένων στο Διαδίκτυο, οι άνδρες εμφάνισαν υψηλότερα επίπεδα συμμετοχής στις δραστηριότητες αυτές ενώ οι γυναίκες εμφάνισαν καλύτερες στρατηγικές μάθησης χρησιμοποιώντας συμβατικές πηγές γνώσης όπως τα τυπωμένα κείμενα. Σε άλλη μελέτη οι γυναίκες βρίσκονται να είναι καλύτερες στη διαδικασία επικοινωνίας ενώ οι άνδρες στη διαχείριση γραφικών (Asuquo & Onasanya, 2006). Έρευνα σχετική με τις διαφορές φύλου στη χρήση Διαδικτύου στο επίπεδο γυμνασίου που εξέτασε τη δυνατότητα πρόσβασης, την τοποθεσία πρόσβασης, τη συχνότητα και τους σκοπούς της πρόσβασης, έδειξε ότι τα αγόρια έχουν περισσότερες ευκαιρίες πρόσβασης στο Διαδίκτυο και ότι το χρησιμοποιούν για ψυχαγωγία και δημιουργία ιστοσελίδων περισσότερο από τα κορίτσια. Δεν καταγράφηκαν όμως διαφορές φύλου ούτε σε σχέση με την

επικοινωνία μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, του chat αλλά και ούτε με την αναζήτηση πληροφοριών για προσωπική ή σχολική χρήση (Papastergiou & Solomonidou, 2005). Έρευνα των Volman et al. (2005) δεν διαπιστώνει έμφυλες διαφορές στις μικρές ηλικίες, δηλαδή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, σε αντίθεση με ευρήματα άλλων ερευνών. Διαπιστώνει όμως αλλαγές στη στάση των κοριτσιών απέναντι στις ΤΠΕ στην αρχή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και επιβεβαιώνει ευρήματα άλλων ερευνών ότι οι δημιουργικές και γλωσσικές εφαρμογές είναι κατάλληλες για ενθάρρυνση των κοριτσιών στη χρήση ΤΠΕ. Αυτό που επίσης καταγράφεται είναι ότι οι νέες γυναίκες επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν τους υπολογιστές ως κοινωνικό εργαλείο επικοινωνίας με φίλους στο διαδίκτυο μέσω των υπηρεσιών συνομιλίας και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Επιπλέον προτιμούν να δουλεύουν σε ομάδα προκειμένου να επιλύσουν προβλήματα (Verbick, 2001).

3. Η ΕΡΕΥΝΑ

3.1. Η αναγκαιότητα και η σχετικότητα της έρευνας

Οι Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες που υποστηρίζουν δράσεις όπως τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, είναι 'βαριά' προσανατολισμένες στην ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, θεωρούμενες ως τρόπος επανένταξης στην αγορά εργασίας (Clegg, 2001). Προς τούτο απαιτείται ο γραμματισμός να επιτυγχάνει όσο το δυνατόν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα. Προϋπόθεση είναι κατά το σχεδιασμό των μαθησιακών δραστηριοτήτων να λαμβάνονται υπόψη και όσο το δυνατόν περισσότερα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων. Το φύλο, όπως έγινε φανερό από τις έρευνες που προαναφέρθηκαν, είναι από εκείνα τα στοιχεία που διαφοροποιούν τις ανάγκες και τις τρόπους λειτουργίας των εκπαιδευομένων. Έχοντας χαρτογραφήσει το πεδίο των αντιλήψεων των εκπαιδευομένων, ο εκπαιδευτής είναι σε θέση να σχεδιάσει δραστηριότητες που θα αξιοποιήσουν τις αντιλήψεις και τις προτιμήσεις των εκπαιδευομένων αλλά και θα επιχειρήσει των μετασχηματισμό αντιλήψεων που προκαλούν δυσλειτουργίες. Για παράδειγμα το άγχος είναι ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτές (Τζιμογιάννης & Γραβάνη, 2008) και είναι σημαντικό, μεταξύ άλλων, να είναι γνωστή και να λαμβάνεται υπόψη και η έμφυλη διάσταση του άγχους. Ο ρόλος του σχολείου στην ανατροπή ή την αποφυγή της ψηφιακής έμφυλης ανισότητας έχει εντοπιστεί και τονισθεί (Hess & Miura, 1985).

Σκοπός της έρευνας είναι η αποτύπωση των αντιλήψεων εκπαιδευομένων του ΣΔΕ Τρίπολης ως προς τον Πληροφορικό Γραμματισμό και η τυχόν έμφυλη διαφοροποίησή τους. Η αξία έγκειται στην συνεισφορά στη βιβλιογραφία που αφορούν τα ΣΔΕ και στην εφαρμογή παιδαγωγικών και διδακτικών μεθόδων που θα λαμβάνουν υπόψη τους την έμφυλη διάσταση. Η έρευνα έχει περιορισμούς, έγινε ως μελέτη περίπτωσης ενός ΣΔΕ το οποίο είχε τη χρονική εκείνη συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευομένων ήταν εργαζόμενοι/νες και δεν υπήρχαν άτομα με ιδιαίτερα γλωσσικά ή εθνικά χαρακτηριστικά. Έτσι τα συμπεράσματα δεν μπορούν να γενικευθούν.

3.2 Μεθοδολογία της Έρευνας

Ως πιο κατάλληλο εργαλείο για να ερευνηθεί το θέμα της εργασίας, επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη καθώς δίνει τη δυνατότητα της καταγραφής των γνώσεων και των πληροφοριών, των αξιών και προτιμήσεων καθώς και των στάσεων και πεποιθήσεων ενός ατόμου (Cohen & Manion, 1994). Στην έρευνα πήραν μέρος επτά εκπαιδευόμενες του Β΄ κύκλου του ΣΔΕ Τρίπολης και τέσσερις εκπαιδευόμενοι. Επιλέχθηκαν από το δεύτερο κύκλο καθώς κρίθηκε ότι τότε οι εκπαιδευόμενοι/νες έχουν πλήρη εικόνα της λειτουργίας του σχολείου και των γραμματισμών.

3.3 Επεξεργασία και Ανάλυση Περιεχομένου των συνεντεύξεων

Με τη χρήση της τεχνικής της ανάλυσης περιεχομένου έγινε η επεξεργασία του ερευνητικού υλικού, που συλλέχθηκε μέσω των συνεντεύξεων και έπειτα από τμηματοποίηση των δεδομένων, δηλαδή το διαμελισμό του ερευνητικού υλικού σε μικρότερα τμήματα, τα οποία εμφανίζουν κοινά σημεία μεταξύ τους και Θεματική κωδικοποίηση, τα θεματικά πεδία που διαμορφώθηκαν είναι :

- Αντιλήψεις των εκπαιδευομένων σε σχέση με τον Πληροφορικό Γραμματισμό.
- Πληροφορικός γραμματισμός και επαγγελματική σταδιοδρομία.
- Πληροφορικός γραμματισμός και μαθησιακές δραστηριότητες.
- Πληροφορικός Γραμματισμός και οικογενειακό περιβάλλον

Οι ενδεικτικές απαντήσεις των γυναικών στο κείμενο σημειώνονται με (Γ1) έως (Γ7) και των ανδρών από (Α1) έως (Α4).

3.4. Αποτελέσματα Έρευνας

3.4.1 Αντιλήψεις σε σχέση με τον Πληροφορικό Γραμματισμό.

Το ενδιαφέρον εκπαιδευομένων για το συγκεκριμένο γραμματισμό καταγράφεται έντονο ακόμα και από τους εκπαιδευόμενους και τις εκπαιδευόμενες που η επίδοσή τους είναι μέτρια. Ακόμα και στην περίπτωση που καταγράφεται αρνητική στάση απέναντι στην Πληροφορική, η αξία της αναγνωρίζεται από τον/την εκπαιδευόμενο/νη. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι αν και ο γραμματισμός αυτός ανήκει στον τομέα των θετικών επιστημών, τον διαχωρίζουν από τα μαθηματικά ή τις φυσικές επιστήμες.

Όσον αφορά την αυτοπεποίθηση ως προς τη χρήση Η/Υ, οι εκπαιδευόμενοι/νες του ΣΔΕ εμφανίζονται να έχουν από συγκρατημένη αυτοπεποίθηση μέχρι σιγουριά ως προς τη χρήση Η/Υ. Η καταγραφείσα χαμηλή αυτοπεποίθηση αποδόθηκε από τον εκπαιδευόμενο στην ηλικία του. Από μεριά των γυναικών καταγράφεται ένας συγκρατημένος λόγος ή και ελαφρά φοβικός. Στους άνδρες η αυτοπεποίθηση εμφανίζεται και στις τρεις εκδοχές της, δηλαδή ως μεγάλη, ως συγκρατημένη αλλά με σιγουριά ως προς την προοπτική βελτίωσης αλλά και ως χαμηλή. «Νομίζω τα πάω πολύ καλά» (Α1) «Δεν τα καταφέρνω καλά. Είμαι μεγάλος» (Α3). Οι έμφυλες

διαφοροποιήσεις διαφαίνονται μέσα από το συγκρατημένο λόγο των γυναικών που αν και χειρίζονται τον Η/Υ ικανοποιητικά, κρατούν επιφυλακτικότητα ως προς τις δυνατότητές τους. «Θα μπορούσα και καλύτερα» (Γ1) «Σε αρκετά...μέρη της πληροφορικής, μπορώ να τα καταφέρω» (Γ2).

Σχετικά με το άγχος απέναντι στον Πληροφορικό Γραμματισμό, οι εκπαιδευόμενοι/νες του ΣΔΕ, που ας ληφθεί ξανά υπόψη βρίσκονται στο πέρας των σπουδών τους, στην πλειοψηφία τους δεν αισθάνονται κάποιο ιδιαίτερο άγχος με τον Πληροφορικό γραμματισμό. Οι διαφοροποιήσεις ως προς το φύλο δεν είναι έντονες. Όμως καταγράφονται διαφορές στον ενθουσιασμό με τον οποίο εκφράζουν την απαλλαγή από το άγχος που είχαν στην αρχή φοίτησή τους. «Όχι ιδιαίτερο άγχος, δεν είναι όμως το αγαπημένο μου» (Γ6) «Στην αρχή είχα άγχος, αλλά μετά όταν έμαθα... καλά! Τώρα δεν πιάνομαι» (Α1) «Άγχος; Όχι, όχι» (Α2).

Η προτίμηση του Πληροφορικού Γραμματισμού είναι έντονη από το σύνολο των εκπαιδευομένων και εντάσσεται στους σημαντικούς και απαραίτητους γραμματισμούς και δεν διαφοροποιείται ως προς το φύλο. Ενδιαφέρον είναι ότι και οι άνδρες και οι γυναίκες ενδιαφέρονται εξίσου για γραμματισμούς που εντάσσονται στις ανθρωπιστικές επιστήμες. «Η γλώσσα, η πληροφορική...» (Γ2) «Η Πληροφορική και η Κοινωνιολογία» (Γ5) «Η γλώσσα. Πάντα μου άρεσε γιατί δε μένεις έξω από μια συζήτηση» (Α1) «Κυρίως τα Θρησκευτικά και η Πληροφορική» (Α2) «Και η ιστορία μ' αρέσει» (Α4).

Όσον αφορά τις αντιλήψεις τους για το διαδίκτυο, δεν καταγράφηκαν έμφυλες διαφοροποιήσεις. Όλοι και όλες αντιλαμβάνονται θετικά την αξία του διαδικτύου. Η θετική αντίληψη που έχουν οι εκπαιδευόμενοι/νες για το διαδίκτυο, αποτυπώνεται και στο γεγονός ότι έχουν προχωρήσει σε σύνδεση στο σπίτι ή προτίθενται αναμφισβήτητα στο μέλλον να προχωρήσουν σε κάτι τέτοιο. «Το δουλεύω το Ιντερνετ» (Γ2) «Παίρνεις πληροφορίες για διάφορα πράγματα που σε ενδιαφέρουν, όπως για μια διασκέδαση λόγου χάρη» (Γ6) «Μεγάλη εξυπηρέτηση. Βρίσκεις ότι θες» (Α1) «Μπαίνεις μέσα και μαθαίνεις πολλά πράγματα» (Α4). Ακόμα και όταν υπάρχει άγνοια, δεν υπάρχει απόρριψη «Για αυτούς που το χρησιμοποιούν... καλό είναι. Για να αρέσει καλό θάναί» (Α3).

3.4.2 Πληροφορικός γραμματισμός και επαγγελματική σταδιοδρομία.

Σε σχέση με τον Πληροφορικό Γραμματισμό και την προοπτική εφαρμογής των γνώσεων που έλαβαν στο σχολείο, στο χώρο δουλειάς, δεν παρατηρήθηκαν έμφυλες διαφοροποιήσεις. Καταγράφησαν απαντήσεις και από τα δύο φύλα που δείχνουν εφαρμογή των γνώσεων στο χώρο δουλειάς «Και πάνω στη δουλειά μπορώ. Να δω διαγωνισμούς που γίνονται σε άλλες πόλεις» (Γ2) «Η Πληροφορική γιατί βρίσκω νέες συνταγές (σημ. είναι βοηθός μάγειρα)» (Γ3) «Να! προχθές ο διοικητής μας έβαλε να βρούμε πληροφορίες στο ιντερνετ για κάποια υλικά και εγώ ήξερα. Ήμουν πολύ χαρούμενος» (Α1) «Βρίσκω διάφορα όπως για παράδειγμα πως δένουν τα κλαριά, πως κλαδεύουν τα φυτά, πως τα προσέχουν κλπ» (Α2). Καταγράφηκαν και αρνήσεις που σχετίζονται με την γνώριμη αντίληψη ότι η τεχνολογία θα αλλάξει κατά τρόπο μη

ελεγχόμενο το εργασιακό περιβάλλον «η δουλειά μου είναι έξω. Αμα μάθω μπορεί να με στείλουν σε γραφείο» (A3).

Οι εκπαιδευόμενοι/νες μετά το πέρας της διετούς φοίτησης λαμβάνουν απολυτήριο ισότιμο του Γυμνασίου. Κάποιοι/ες επιλέγουν να συνεχίσουν ενώ άλλοι/ες όχι. Σε σχέση με την προοπτική περαιτέρω σπουδών στον Πληροφορικό Γραμματισμό, απαντήσεις των συμμετεχόντων επιβεβαιώνουν ότι η πληροφορική αποτελεί για κάποιους και κάποιες στόχο μελλοντικών σπουδών. Αξιοσημείωτο είναι ότι δεν καταγράφονται έμφυλες διαφοροποιήσεις αλλά το ενδιαφέρον για συνέχιση των σπουδών σε ζητήματα Η/Υ, όταν εμφανίζεται, είναι έντονο και στα δύο φύλα. «Ναι τη σκέφτομαι την Πληροφορική. Πολλές φορές θα ήθελα να πάω και έξω να μάθω κάτι περισσότερο» (Γ6) «Ναι μου αρέσει πάρα πολύ η Πληροφορική» (Γ3) «δε μπορώ μάλλον να σπουδάσω..(απογοήτευση)» (Α1) «Αν συνέχιζα θα επέλεγα κάτι σχετικό με την Πληροφορική» (Α2) «Δεν θέλω ούτε να το σκέφτομαι... ότι θα συνεχίσω» (Α4).

3.4.3 Πληροφορικός γραμματισμός και μαθησιακές δραστηριότητες.

Το γεγονός ότι οι εκπαιδευόμενοι στα ΣΔΕ είναι ενήλικες σημαίνει ότι έχουν ήδη διαμορφωμένα ενδιαφέροντα, με συνέπεια να εμφανίζουν προτιμήσεις προς δραστηριότητες συγκεκριμένης θεματολογίας και πιθανόν και υλοποίησης. Η συνεργασία με τον εκπαιδευτή/τρια και τους άλλους/ες εκπαιδευόμενους/ες, αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες της ομαλής εξέλιξης της μαθησιακής διαδικασίας και της προσωπικής βελτίωσης του/της εκπαιδευόμενου/ης.

Όσον αφορά τις *Ενδοεργαστηριακές δραστηριότητες* και την υποστήριξη και συνεργασία που αναπτύσσεται ανάμεσα στα μέλη, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων/χουσών στην έρευνα δείχνουν έμφυλες διαφοροποιήσεις. Κάποιοι άντρες επιλέγουν να ζητήσουν βοήθεια πρώτα από κάποιον συμμαθητή τους και έπειτα από τον εκπαιδευτή/τρια, εμφανίζοντας γενικά μια επιφύλαξη και προς τον εκπαιδευτή/τρια αλλά και ως προς τη συνεργασία με τους συμμαθητές τους «Ρωτούσα το διπλανό μου. Αν δεν ήξερε ... σχεδόν ποτέ δεν ήξερε, αλλά εγώ τον ρώταγα...φώναζα την κοπελιά της Πληροφορικής και μου έδειχνε» (Α1) «ρωτάω το διπλανό μου και τελευταία τον καθηγητή» (Α3). Οι γυναίκες απευθύνονται με άνεση και στον/ην εκπαιδευτή/τρια αλλά και στις συμμαθήτριες τους. «Το ψάχνω μόνη μου και όταν βλέπω ότι δεν...έχω περιθώρια άλλα, τότε ρωτάω, τον καθηγητή μου» (Γ5) «Φώναζα τον καθηγητή και μου έλεγε τι να κάνω.» (Γ2) «Στην καθηγήτρια πρώτα-πρώτα αλλά όταν ήταν απασχολημένη, γιατί ήμασταν πολλοί, ζητούσα βοήθεια από τους συμμαθητές μου» (Γ3). Πάντως οι άνδρες επιλέγουν πάντα άνδρες για συνεργασία και οι γυναίκες πάντα γυναίκες.

Στις εργαστηριακές δραστηριότητες χρησιμοποιούνται κατά προτίμηση εφαρμογές λογισμικού όπως επεξεργαστής κειμένου, δημιουργός παρουσιάσεων, λογιστικά φύλλα, ζωγραφική κ.ά. που αποτελούν λογισμικά που χρησιμοποιούνται και στις εξετάσεις πιστοποίησης βασικών γνώσεων. Στις απαντήσεις των συμμετεχόντων/χουσών σχετικά με τις προτιμήσεις λογισμικού δεν καταγράφονται έντονες έμφυλες διαφορές, όμως οι γυναίκες εμφανίζονται να επιλέγουν μια

μεγαλύτερη γκάμα εφαρμογών λογισμικού. «παρουσιάσεις... να ζωγραφίζω και κανά παιχνίδι. Είναι σπαζοκεφαλιές κάπως...» (Γ2) «Θα έλεγα ότι όλες μου αρέσουν. Οι παρουσιάσεις, η επεξεργασία κειμένου, βίντεο, η δημιουργία εικονιδίων, οι μουσικές...» (Γ7) «Το κείμενο μου αρέσει... να γράφω... να διορθώνω. Και οι παρουσιάσεις μ' αρέσουν. Και να ζωγραφίζω όμως» (Α1) «Δεν ξεχωρίζω κάτι ιδιαίτερα. Αν όμως θα έπρεπε να επιλέξω μια θα διάλεγα τη δημιουργία μιας παρουσίασης» (Α4) «Να γράφω κείμενο» (Α3).

Στις εργαστηριακές δραστηριότητες κυριαρχεί το διαδίκτυο και κυρίως ο Παγκόσμιος Ιστός. Η ανάλυση των απαντήσεων δείχνει πράγματι ότι ο παγκόσμιος ιστός είναι η πιο δημοφιλής υπηρεσία, που επιλέγεται και από άνδρες και γυναίκες. «Περιήγηση στον Ιστό» (Γ4) «Περιήγηση στον Ιστό» (Γ2) «εκτός από τον παγκόσμιο πληροφοριακό ιστό που με ταξιδεύει όπου θέλω δεν κάνω χρήση άλλης υπηρεσίας του Ίντερνετ» (Γ3) «Περιήγηση στον Ιστό» (Α1) «Περιήγηση στον Ιστό» (Α2). Όσο αφορά το είδος των ιστοχώρων και ιστοσελίδων που προτιμούν, καταγράφεται διαφοροποίηση των προτιμήσεων ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες. Ζητήματα που θεωρούνται τυπικά 'γυναικεία' αποτελούν επιλογές των εκπαιδευομένων γυναικών. Ομορφιά, 'κουτσομπολιό', σήριαλ, ψυχαγωγία αλλά και κοινωνικά ζητήματα και ενημέρωση εντάσσονται στο ρεπερτόριο περιήγησης των γυναικών σε ιστοσελίδες. Ψυχαγωγία, ενημέρωση και αθλητικά αποτελούν το ρεπερτόριο των ανδρών. «Ιστοσελίδες, περισσότερο εκεί στο καλλιτεχνικό» (Γ7) «Και στο τροκτικό μπαίνω καμιά φορά να δω καμιά κουτσομπολιστική είδηση» (Γ2) «Κυρίως περιηγούμαι σε ιστοσελίδες που αφορούν σε ταξίδια, ιστορίες περιοχής, εκκλησίες, ομορφιά, οικολογία, υγεία κ.λ.π» (Γ3) «Να βλέπω άλλα μέρη.» (Α1) «Να βλέπω άλλους τόπους» (Α4) «να βλέπω ειδήσεις για παίχτες» (Α3).

3.4.4. Πληροφορικός Γραμματισμός και οικογενειακό περιβάλλον

Το οικογενειακό περιβάλλον διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιτυχή περαίωση των σπουδών των εκπαιδευομένων στα ΣΔΕ. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων/χουσών δείχνουν ότι στο σύνολο των εκπαιδευομένων το οικογενειακό περιβάλλον εμφανίζεται να παίζει σημαντικό υποστηρικτικό ρόλο. Σημαντικό είναι ότι και τα δύο φύλα, στις περιπτώσεις που εξετάσαμε, δέχονται θετική επιρροή από το οικογενειακό περιβάλλον και σχετική υποστήριξη. Αυτό λειτουργεί θετικά στην εξέλιξη των εκπαιδευομένων. «Με παροτρύνουν. Πολλές φορές τσακωνόμαστε κιόλας γιατί δεν κάθομαι να διαβάσω» (Γ2) «συζητούσαμε με τα παιδιά μου για την πληροφορική και μάλιστα πολλές φορές τους έδειχνα τι έχω μάθει και τους ρωτούσα να μου δείξουν τι ξέρουν αυτά» (Γ3) «Για την πληροφορική ..μου λένε 'άμα μάθεις και όταν μονιμοποιηθείς θα μπορείς να κάνεις δουλειά γραφείου'. Μου λένε ...η γυναίκα μου... να προσέχω στο μάθημα» (Α1) «η γυναίκα μου λέει ότι καλά έκανα που ήρθα» (Α2) «Η γυναίκα μου λέει 'μάθε κουμπιούτερ, γιατί έτσι θάσε πιο σίγουρος στη δουλειά σου» (Α3).

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παραπάνω έρευνα οδηγεί σε ορισμένες διαπιστώσεις που δεν μπορούν να

γενικευθούν λόγω της φύσης της έρευνας και του μικρού δείγματος. Όμως δεν παύει να αποτελούν στοιχεία εμπλουτισμού των πηγών πληροφόρησης για τον Πληροφορικό Γραμματισμό στα ΣΔΕ. Τα ευρήματα δείχνουν ότι εκπαιδευόμενοι και οι εκπαιδευόμενες έχουν παρόμοιες αντιλήψεις σε σχέση με τον Πληροφορικό Γραμματισμό, ως προς το άγχος που τους δημιουργεί. Όμως οι εκπαιδευόμενες εμφανίζονται συγκρατημένες ως προς τις δυνατότητές τους. Η σχετική έλλειψη άγχους πιθανόν να οφείλεται αφενός στο ότι οι εκπαιδευόμενες/νες βρίσκονται στο τέλος του δεύτερου κύκλου φοίτησης και αφετέρου στο ότι η διδακτική μεθοδολογία στο ΣΔΕ σχεδιάζεται με βάση το προφίλ και τις ανάγκες των εκπαιδευομένων.

Ο πληροφορικός γραμματισμός αξιολογείται ως σημαντικός και προτιμάται εξίσου από άνδρες και γυναίκες. Στο κομμάτι του Πληροφορικού Γραμματισμού που περιλαμβάνει το διαδίκτυο, επίσης η έρευνα δεν καταγράφει έμφυλες διαφοροποιήσεις.

Σε σχέση με την αξιοποίηση στο χώρο εργασίας των ψηφιακών δεξιοτήτων που αποκτούν στο σχολείο, διαπιστώθηκε προθυμία από μεγάλο μέρος των εκπαιδευομένων αλλά και αρνήσεις και από τα δύο φύλα, με μια μεγαλύτερη φοβία εκ μέρους ορισμένων ανδρών. Όσο για την αξιοποίηση των γνώσεων για περαιτέρω σπουδές στην Πληροφορική αν και καταγράφηκε ενδιαφέρον και στα δύο φύλα, που πιθανόν να οφείλεται στο γενικότερο 'θαυμασμό' που είχαν οι εκπαιδευόμενοι/νες για την Πληροφορική, δεν είναι δυνατόν να συναχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Και τα δύο φύλα είχαν ασάφεια για τη δυνατότητα συνέχισης των σπουδών τους. Πάντως καμιά γυναίκα δεν εξέφρασε άρνηση και από τους άνδρες μόνο ένας ήταν αρνητικός. Σημαντικό ρόλο στη διάθεση αξιοποίησης των γνώσεων που αποκομίζουν από το γραμματισμό στην επαγγελματική εξέλιξη, φαίνεται να παίζει και η υποστήριξη από την οικογένεια.

Σημαντική είναι η διαπίστωση ότι οι άνδρες επιλέγουν αποκλειστικά να συνεργάζονται με άνδρες και οι γυναίκες με γυναίκες, που πάντως εμφανίζονται πιο πρόθυμες στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση. Οι συμπεριφορές αυτές μπορούν σε πρώτη ανάγνωση να αποδοθούν στις στερεοτυπικές έμφυλες συμπεριφορές των εκπαιδευομένων. Στις ίδιες συμπεριφορές μπορούν να αποδοθούν και οι προτιμήσεις ανδρών και γυναικών ως προς την περιήγηση σε ιστοσελίδες. Οι γυναίκες επιλέγουν 'γυναικεία' θέματα όπως μόδα, ομορφιά και οι άνδρες τυπικά 'ανδρικά' όπως αθλητικές ειδήσεις. Όσον αφορά δε στις προτιμώμενες εφαρμογές λογισμικού, η δημιουργία παρουσιάσεων, η επεξεργασία κειμένου και η ζωγραφική εμφανίζονται ως οι πιο δημοφιλείς. Δεν παρατηρήθηκαν έντονες έμφυλες διαφορές, οι γυναίκες όμως εμφανίζονται να επιλέγουν μια μεγαλύτερη γκάμα εφαρμογών λογισμικού.

Βάσει των συμπερασμάτων μπορούν να γίνουν ορισμένες προτάσεις, για την περαιτέρω άμβλυνση των έμφυλων διαφοροποιήσεων στον Πληροφορικό γραμματισμό και την αποτελεσματικότερη σχεδίαση της διδασκαλίας του.

Η αξιοποίηση του επαγγελματικού προσανατολισμού, θεσμού που υφίσταται στο ΣΔΕ, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ενίσχυση των γυναικών αφενός στην κατεύθυνση

της γνωστοποίησης προτύπων επαγγελματιών γυναικών στο τομέα της πληροφορικής και της ενίσχυσης της αυτοπεποίθησης τους. Επιπλέον και για τα δύο φύλα θα πρέπει να γίνει κατάλληλη ενημέρωση με στόχο την ανατροπή της αντιμετώπισης της τεχνολογίας ως εχθρού του εργαζομένου/νης. Ταυτόχρονα οι εκπαιδευτές/τριες πληροφορικής θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα ίδια ζητήματα μέσα από τη διδακτική τους μεθοδολογία. Η ένταξη θεμάτων του γλωσσικού γραμματισμού ή θεμάτων που άπτονται του κοινωνικού γραμματισμού, στις δραστηριότητες του πληροφορικού γραμματισμού, μπορούν να αποτελέσουν κίνητρο για ακόμα ενεργότερη συμμετοχή των γυναικών. Η εφαρμογή μιας κατάλληλης διδακτικής στρατηγικής, μπορεί να εφαρμοστεί ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη αλληλεπίδραση και συνεργασία ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες κατά τη διάρκεια των εργαστηριακών δραστηριοτήτων.

Ακόμα η ανάπτυξη σχέσης και επαφής των συντελεστών του ΣΔΕ, Διεύθυνσης και εκπαιδευτικού προσωπικού, με το οικογενειακό περιβάλλον των εκπαιδευομένων μπορεί να βοηθήσει στην ενίσχυση και βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων ανδρών και γυναικών, ιδιαίτερα όμως των γυναικών που συνήθως επωμίζονται και τη φροντίδα των μελών της οικογένειας. Με την επαφή του σχολείου με την οικογένεια θα γίνει πιο κατανοητή η προσπάθεια των γυναικών, που μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη υποστήριξή τους από το οικογενειακό περιβάλλον.

Τέλος με δεδομένη τη χαμηλή συμμετοχή των εκπαιδευομένων σε υπηρεσίες όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, προτείνεται η ένταξη του σχολείου σε κάποιο πρόγραμμα ηλεκτρονικής συνεργασίας με άλλα σχολεία, όπως το Grundtvig (IKY, 2010), ώστε να υπάρχει κίνητρο και πλαίσιο αξιοποίησης των υπηρεσιών αυτών.

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- ADA Project (2001). *ADA Women & New Technologies*. Ανασύρθηκε 22 Απρ 2010 από <http://www.ada-online.org/frada/spip.php?rubrique208>
- Asuquo, E.N & Onasanya, S.A. (2006). Gender Differences and Students' Achievement in Computer Technology Instruction. *West Africa Journal of Educational Research*, 9(1-2), 19-24
- Bråten, I. & Stromso, H. (2004). Epistemological beliefs, interest, and gender as predictors of Internet-based learning activities. *Computers in Human Behavior*, 22(6), 1027-1042
- Clegg, S. (2001). Theorising the Machine: gender, education and computing. *Gender and Education*, 13(3), 307-324
- Cohen. L, & Manion. L. (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα : Μεταίχμιο
- Δαγδιλέλης, Β. (2003). Οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών και ο πληροφορικός/τεχνολογικός εγγραμματισμός. Στο Α. Βεκρής & Ε. Χοντολίδου (επιμ.), *Προδιαγραφές σπουδών για τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας*. Αθήνα: ΓΕΕΕ

- Hess, R. & Miura, I. (1985). Gender Differences in Enrollment in Computer Camps and Classes. *Sex Roles*, 13(3/4), 193-203
- Huws U. (2000). *Equality and Telework in Europe, thematic report for Euro-Telework*. Brussels: ETUC
- IKY (2010). *Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθηση GRUNDTVIG*. Ανασύρθηκε 5 Ιουλ, 2010 από <http://www.iky.gr/IKY/portal/gr/default/CMSSGRWindow?action=2&uri=/gr/socrates/grundtvig.html>
- Joshi, K.D., Schmidt, N. & Kuhn, K. (2006) Is the information systems profession gendered? Characterization of IS professionals and IS careers. *ACM SIGMIS Database*, 37(4), 26–41.
- Karavidas, M., Lim, N. & Katsikas, S. (2005). The effects of computers on older adult users. *Computers in Human Behavior*, 21, 697-711
- Kvasny, L. (2003). Triple Jeopardy: Race, Gender and Class Politics of Women in Technology. Proceedings of the 2003 SIGMIS conference on Computer personnel research: Freedom in Philadelphia--leveraging differences and diversity in the IT workforce. Philadelphia, Pennsylvania, 112 - 116
- Maier, S. & Nair-Reichert U. (2007). Empowering Women Through ICT-Based Business Initiatives: An Overview of Best Practices in E-Commerce/E-Retailing Projects. *Information Technologies & International Development*. 4(2), 43–60
- Montagnier, P & van Welsum, D. (2006). *ICTs and Gender Evidence from OECD and Non-OECD Countries*. Ανασύρθηκε 5 Μαΐ, 2010 από http://www.unctad.org/sections/wcmu/docs/c3em29p025_en.pdf
- Murray, F. (1993). A Separate reality :Science, Technology and Masculinity. In Green, E., Owen, J. & Pain, D. (eds) *Gendered by Design?: Information Technology And Office Systems*. London : Taylor & Francis
- Papastergiou, M. & Solomonidou, C. (2005). Gender issues in Internet access and favourite Internet activities among Greek high school pupils inside and outside school. *Computers & Education*, 44, 377-393
- Shashaani, L. (1997). Gender differences in computer attitudes and use among college students. *Journal of Educational Computing Research*, 16(1), 37-51.
- Τζιμογιάννης, Α. & Γραβάνη, Μ. (2008). Ο πληροφορικός γραμματισμός στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: μια μελέτη των απόψεων και των εμπειριών εκπαιδευτών πληροφορικής. Στο Β. Κόμης (επιμ.) *Πρακτικά 4ου Συνεδρίου Διδακτική Πληροφορικής*.
- Verbick, T. (2002). Women, Technology and Gender Bias. *Journal of Computing Sciences in Colleges*, 17(3), 240 - 250
- Volman, M., van Eck, E., Heemskerk, I. & Kuiper, E. (2005). New technologies, new differences. Gender and ethnic differences in pupils' use of ICT in primary and secondary education. *Computers & Education*, 45, 35-55